

УДК 398(477.83/.86)»1833/1837»(092)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-34>

Оксана ШУМЕЙКО,
orcid.org/0000-0001-6706-6440
аспірантка кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) oksankakobasar@gmail.com

ДІЯЧІ УКРАЇНСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ В ОЦІНКАХ МИХАЙЛА ВОЗНЯКА: «РУСЬКА ТРІЙЦЯ»

У статті проаналізовано праці відомого українського науковця, фольклориста, літературознавця, засновника франкознавства Михайла Возняка про фольклористичну спадщину діячів «Руської трійці». Вчений наголошував, що основним акцентом діяльності учасників групи була ідея єдності українського народу, а їхній внесок у розвиток нашої мови та словесності надзвичайно вагомий.

У дослідженні зауважено, що «Руська трійця» відіграла надзвичайно важливу роль у суспільному та культурному розвитку Галичини та загалом України. Обігрунтовано значущість діяльності Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького та Івана Вагилевича. Акцентовано на їхній культурно-просвітницькій діяльності, прагненні поширювати національну культуру у своїх наукових і науково-популярних працях, фольклорних виданнях та літературній творчості, що позитивно позначилося на розвитку української фольклористики. Зосереджено увагу на інтерпретації результатів фольклористичної діяльності «Руської трійці» у поглядах Михайла Возняка.

Метою статті є висвітлення результатів багаторічних студій Михайла Возняка над публіцистичною та фольклористичною спадщиною діячів «Руської трійці». Об'єктом дослідження стала культурно-просвітницька та фольклористична діяльність членів «Руської трійці», які присвятили своє життя справі підвищення освітнього рівня галичан, зміцненню їхньої національної свідомості. Предмет – оцінка Михайла Возняка напрямів діяльності «Руської трійці», їхнього місця в історії української фольклористики та народознавства. Завдання статті – проаналізувати праці академіка, в яких висвітлено ідеї і тенденції фольклористичної діяльності Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького та Івана Вагилевича. У статті акцентовано на внеску у фольклористику Івана Вагилевича, зокрема його статті із «Русалки Дністрової» «Передговор к народним руським пісням», яка справила значний вплив на подальший розвиток науки про українську усну народну словесність. Підкреслено значущість висновку Михайла Возняка, який аргументовано стверджував, що народознавча спадщина діячів «Руської трійці» займає чільне місце в історії української духовної культури.

Методологічну основу статті складають бібліографічний та описовий методи.

Ключові слова: Михайло Возняк, «Руська трійця», Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький, історія культури, фольклористика.

Oksana SHUMEIKO,
orcid.org/0000-0001-6706-6440
Graduate student at the Department of Ukrainian Folkloristics named after Academician Filaret Kolessa
Lviv Ivan Franko National University
(Lviv, Ukraine) oksankakobasar@gmail.com

THE ACTIVITIES OF UKRAINIAN FOLKLORISTS IN THE ASSESSMENTS OF MYKHAILO VOZNIAK: “RUSKA TRIYTSYA”

The article analyzes the works of the famous Ukrainian scientist, folklorist, literary critic, and founder of Francophonie Mykhailo Vozniak on the folklore heritage of the members of the «Ruska Triytsya» group. The scholar emphasized that the main focus of the group members' activities was the idea of unity of the Ukrainian people, and their contribution to the development of our language and literature was extremely significant.

The research notes that the «Ruska Triytsya» played an extremely important role in the social and cultural development of Galicia and Ukraine as a whole. The significance of the activities of Markiyan Shashkevych, Yakiv Holovatsky, and Ivan Vahylevych is substantiated. Emphasis is placed on their cultural and educational activities, their efforts to promote national culture in their scientific and popular works, folklore publications, and literary works, which positively impacted the development of Ukrainian folklore studies. Attention is focused on the interpretation of the results of the folklore activities of the «Ruska Triytsya» in the views of Mykhailo Vozniak.

The aim of the article is to illuminate the results of Mykhailo Vozniak's long-term studies on the journalistic and folklore heritage of the members of the «Ruska Triytsya». The object of the study was the cultural and educational and folkloristic activities of the members of the «Ruska Triytsya» who dedicated their lives to raising the educational level of Galicians and strengthening their national consciousness. The subject is the assessment by Mykhailo Vozniak of the

activities of the «*Ruska Triytsya*», their place in the history of Ukrainian folklore studies and ethnography. The task of the article is to analyze the works of the academician that highlight the ideas and trends in the folklore activities of Markiyan Shashkevych, Yakiv Holovatsky, and Ivan Vahylevych. The article focuses on the contribution to folklore studies by Ivan Vahylevych, particularly his articles on «*The Rusalka of the Dniester*» and «*Preface to Folk Ruthenian Songs*», which had a significant influence on the further development of the science of Ukrainian oral literature. The importance of Mykhailo Vozniak's conclusion is emphasized, as he argued convincingly that the ethnographic heritage of the members of the «*Ruska Triytsya*» occupies a prominent place in the history of Ukrainian spiritual culture.

The methodological basis of the article consists of bibliographic and descriptive methods.

Key words: Mykhailo Vozniak, «*Ruska Triytsya*», Markiyan Shashkevych, Ivan Vahylevych, Yakiv Holovatsky, cultural history, folklore studies.

Постановка проблеми. Михайло Возняк – український літературознавець і критик, фольклорист і мовознавець, фундатор франкознавства. Вченого знають і як дослідника життя та творчості Пантелеймона Куліша, Лесі Українки, Тараса Шевченка та інших українських письменників.

Дослідження громадської діяльності, літературної та народознавчої спадщини діячів «Руської трійці», яке свого часу здійснив М. Возняк, залишається маловивченою проблемою попри те, що її періодично порушували українські історики, фольклористи, літературознавці та публіцисти переважно у руслі значно ширшої проблематики. Найбільш повно оцінки М. Возняка при характеристиці фольклористичних напрацювань М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, а також Г. Ількевича у своїй монографії «Етнографічно-фольклористична діяльність “Руської трійці”» (Київ: Наукова думка, 1990. 340 с.; друге виправлене видання цієї праці – див.: Львів: Інститут народознавства НАН України, 2011. 423 с.) представив Р. Ф. Кирчів, однак і він не вичерпав теми. Розглядаючи фольклористичну спадщину Я. Головацького, напрацювання М. Возняка використала Мирослава Циганик (див.: *Циганик М. І. Фольклористична діяльність Якова Головацького / Автореф. дис. канд. філол. наук. Львів, 2013. С. 2*). Народознавчий доробок Івана Вагилевича схарактеризував Григорій Дем'ян (див.: *Дем'ян Г. В. Іван Вагилевич – історик і народознавець. Київ: Наукова думка, 1993. 150 с.*). Публікації фольклорних записів М. Шашкевича та І. Вагилевича здійснив Михайло Шалата (див.: «Народні пісні в записах Маркіяна Шашкевича». Київ: Музична Україна, 1973. 112 с. та «Народні пісні в записах Івана Вагилевича». Київ: Музична Україна, 1983. 158 с.).

Поза увагою дослідників залишалися праці М. Возняка наукового та публіцистичного характеру, які висвітлювали різні аспекти багатогранної, активної, часто подвижницької діяльності засновників «Руської трійці», що мала неабияке значення для збереження та захисту української мови, усної народної творчості, звичаїв і

традицій нашого народу. Таким чином, основу джерельної бази цього наукового дослідження становлять студії Михайла Возняка про діячів «Руської трійці».

Аналіз досліджень. Варто зазначити, що на нинішній час вивчення доробку Михайла Возняка є фрагментарним передусім тому, що дослідники зазвичай звертали увагу на фундаментальні праці вченого, а його статті про багатьох діячів української фольклористики зазвичай не отримували належної уваги. Аналіз ранніх фольклористичних праць вченого зумовлений тим, що науковці переважно не заглиблювались у їхній зміст й просто обмежувалися згадками про неї (Б. Загайкевич, Я. Гординський, О. Соколишин, І. Денисюк, М. Гнатюк, М. Нечиталюк, Б. Якимович, В. Микитюк та інші дослідники).

З-поміж науковців, які висвітлювали діяльність «Руської трійці», найбільш повно використав напрацювання М. Возняка Роман Кирчів (Кирчів, 1990; друге виправлене видання – 2011). Дослідник також наголошував на завданнях, які міг ставити собі Возняк, аналізував окремі уривки його праць, зокрема «Маркіян Шашкевич як фольклорист», «У століття “Зорі” Маркіяна Шашкевича», «Чиї записи пісень у “Русалці Дністровій”» «З фольклорних занять Маркіяна Шашкевича» тощо. Однак і він не вичерпав теми.

Мета статті – висвітлити результати дослідження Михайла Возняка про особливості наукової, публіцистичної та фольклористичної спадщини членів «Руської трійці».

Виклад основного матеріалу. У перші роки своєї наукової діяльності М. Возняк звертав увагу на полемічну літературу, українську драматургію та її виникнення, а також усну народну словесність. З автобіографії М. Возняка, яку опублікував Роман Горак, дізнаємося, що після закінчення шестирічної сільської школи майбутній академік через погане володіння німецькою мовою був змушений переїхати до міста Рава-Руська, де упродовж двох років вдосконалював свої знання цієї іноземної мови в місцевій школі. Потім навчався у Львівській академічній гімназії, підробляв репе-

титорством, а на старших курсах отримував стипендію (Горак, 2015: 175).

Як зазначила Леся Клебан, М. Возняк активно допомагав Союзу визволення України (заснований у 1914 році в Східній Галичині), а також спільно з А. Жуком та В. Дорошенком редагував, здійснював коректуру статей журналу «Вісник Союзу визволення України» (Клебан, 2020: 132).

В автобіографії М. Возняк написав, що влітку 1918 р. він повернувся до Львова, де брав активну участь у роботі НАУ та був членом «Українського бібліографічного товариства» (Клебан, 2020: 132), але вирішив займатися науковою діяльністю приватно (Нечиталюк, 2000: 181).

Богдан Романенчук визнавав, що «естетичні погляди Возняка були по суті франківськими, тобто суспільно-популярними чи народницькими, а методи дослідження – бібліографічними, які він перейняв від свого вчителя. Тому його праця має документальну цінність, оскільки він проаналізував ці матеріальні знахідки й описав їх без ідеологічної оцінки, але завжди з обережністю та об'єктивністю у своїх висновках, іноді навіть утримуючи свої висновки, щоб зберегти об'єктивність, але надається багато додаткового матеріалу, який повинен бути корисним для читача чи дослідника у його чи її власних висновках» (Романенчук, 1973: 243–244).

Пильну увагу вченого у перші роки його наукової діяльності привернули діячі «Руської трійці», у вивченні та популяризації спадщини яких (особливо Маркіяна Шашкевича), як слушно підкреслив Назар Федорак, М. Возняк зробив надзвичайно багато: «найповнішим виданням його (Маркіяна Шашкевича. – *О. III.*) писань – і оригінальних, і перекладних – залишається те, яке підготував ще до 100-літнього ювілею майбутній академік Михайло Возняк і яке побачило світ у Львові 1912 року як “Збірник фільольогічної секції Наукового Товариства імени Шевченка”» (Федорак, 2011: 14).

Возняк ґрунтовно вивчав діяльність цих фольклористів. Сучасний дослідник Микола Ільницький стверджував, що його «цікавили автографи діячів “Руської трійці” в архіві Іг. Жегота Паулі» (Ільницький, 2016: 200).

Михайло Возняк звернув увагу на те, що «в 1832 році восени був Шашкевич на другім році філософії (це відповідало сьогоднішній восьмій гімназійній класі). [...] Побачивши, що в подібнім напрямку працював і слухач першого року філософії Яків Головацький, Шашкевич заприятелював з ним. [...] Головацького познайомив Шашкевич із Іваном Вагилевичем, товаришем Головацького з

першого року філософії (йдеться про те, що Шашкевич, Вагилевич і Головацький були однокурсниками у семінарії, а також слухачами філософського відділу Львівського університету. – *О. III.*). Відтоді стали всі три найсердечнішими приятелями, зустрічається постійно вдома у кладових селях, на прогуляках, усюди вони в трійку, говорили, вияснювали, спорили, читали, критикували, говорили про народність історіку політику й ин. А що вони завжди говорили по-українськи, насміхаючися з них, товариші називали їх «руською (українською) трійцею» (Возняк, 1924: 76–77).

Михайло Возняк відзначав, що діячі «Руської трійці» усією своєю багатогранною дослідницькою, збиральницькою, видавничою, публіцистичною діяльністю в галузі фольклористики, народознавства, мовознавства, джерелознавства, журналістики, літературознавства, педагогіки, а також перекладацькою та літературною творчістю сприяли підвищенню культурного та освітнього рівня своїх земляків, підкреслювали всеслов'янський контекст української словесності та культури. У цьому контексті вчений аналізував розвідки Я. Головацького «Велика Хорватія, або Галицько-Карпатська Русь» і «Мандрівка по Галицькій та Угорській Русі», праці І. Вагилевича «Гуцули, мешканці східного Карпатського підгір'я», «Бойки, русько-слов'янський люд в Галичині» (1841), «Лемки – мешканці Західного Прикарпаття», а також унікальне видання «Народные песни Галицкой и Угорской Руси» Я. Головацького.

Свою творчу енергію діячі «Руської трійці» спрямовували на єдність українського народу, поглиблення його національної самосвідомості. З цією метою вони почали фіксувати твори усної народної словесності, вивчали побут селян, а Маркіян Шашкевич розпочав проповідувати в церкві українською мовою. Як слушно зауважила Леся Клебан, «цю особливість поета помітив М. Возняк, який констатував: “Шашкевич задумав здобути для рідної мови право горожанства в проповіді й виголосив першу українську проповідь у семінарії. [...] Того ж року (тобто 1836 р. – *О. III.*) виголосив Шашкевич по-українськи проповідь разом із двома своїми товаришами в трьох львівських церквах: Шашкевич у Святоюрській, Юліян Величковський у Волоській, а Микола Устіянович у П'ятницькій» (Клебан, 2016: 81–82). Погоджуємось із думкою авторки, яка, покликаючися на працю Возняка «Як пробудилося українське народне життя в Галичині за Австрії» (Возняк, 1924), вказує, що Возняк вважав діячів «Руської трійці» певною мірою ідеалістами, які прагнули

збирати усну словесність: «[...] молоді ідеалісти (діячі «Руської трійці». – *О. Ш.*) почали призадумуватися над тим, що властиво знають вони про свої народні маси, як оповів про це Яків Головацький у своїх споминах: “Ми далі розправляли, розмірковували та, спорили; перебирали всякі теорії й гіпотези, – нарешті переконалися, що про народ ми знаємо тільки те, що чули від інших, а народньої мови, народнього побуту цілком не знаємо. Постановлено, що треба йти між народ, досліджувати на місці, збирати з його власних уст пісні, тисячі котрих народ зберігає в пам'яті, записувати його приповідки й приказки, його повісти й перекази, – словом, нам філософам (ученикам сьгоднішньої сьмої й восьмої класи) треба йти в народ і вчитися у нього його мудрости”» (Клебан, 2016: 82).

Науковому виданню «Писання Маркіяна Шашкевича», яке підготував Михайло Возняк, передувала одна із перших його фольклористичних розвідок «Маркіян Шашкевич як фольклорист» (Львів, 1911). Слідом за цією працею Возняк оприлюднив статті «До історії видання Ількевичевих приповідок» (ЗНТШ, 1911. Т. 106: 175–190) та «З фольклорних занять Маркіяна Шашкевича» (ЗНТШ, 1912. Т. 109: 140–155).

Значимо, що у статті «Маркіян Шашкевич як фольклорист» дослідник прагнув подати якомога більше відомостей про Шашкевича: це увага до мовного оформлення наукових праць, в яких Возняк намагався дослідити ставлення Шашкевича до української мови; співаників, якими цікавився Шашкевич, та врешті його збирацької діяльності. Отже, автор не обмежувався фольклористичним аспектом Шашкевичевої спадщини – писав про його діяльність як таку, зокрема громадсько-політичну і письменницьку. Це спричинено тим, що, як слушно підкреслив М. Мороз, Возняк «не був фольклористом у повному розумінні слова, немає жодного його запису народної пісні або зразків інших жанрів фольклору, його, здається, мало цікавили теоретичні питання фольклористики. Однак його внесок у вивчення народної поетичної творчості досить помітний» (Мороз, 1981: 33).

Вважаємо, що саме ця публікація започаткувала безпосередню співпрацю Возняка з Іваном Франком, котрий відгукнувся на неї рецензією в журналі «Неділя» (Франко, 1911, т. 38: 8). Франко виокремив Михайла Возняка з-поміж «наймолодшої генерації галицько-руських учених, що пройшла університетські студії під проводом проф. Олександра Колесси та Кирила Студинського» (крім Возняка, Франко назвав Я. Гординського й М. Тершаковця), визнавши саме за Возняком

«найбільшу працьовитість та найліпше вироблений метод точного, скрупулятного до найменших дрібниць досліду язикових та літературних явищ» (Франко, 1911, т. 38: 500). Франко підкреслив, що «розвідка добродія Возняка [...] визначається всіми прикметами совісно виконаної, переважно бібліографічної праці, якої метою було на основі рукописних матеріалів вияснити та виказати працю Маркіяна Шашкевича над збиранням та записуванням галицько-руських народних пісень, а також тим, як тою працею покористувалися видавці збірок тих пісень, а власне Вацлав з Олеська, Жегота Паулі та Яків Головацький» (Франко, т. 38, 1981: 500). Так, Франко іноді ставив під сумнів методику записування текстів Маркіяном Шашкевичем (він вважав, що це було із давніх збірників, а не від респондентів: «всі ті пісні записані були Шашкевичем не з уст люду, але з давніших рукописних співаників і по своєму характеру всі вони не простонародні, але складені “інтелігентами” XVIII в. – двірськими козаками, дяками або попами» (Франко, т. 38, 1981: 501), однак усе ж підкреслив важливість цього аспекту наукової діяльності Возняка: «автор згадує про ніде ще не друковані та цікаві варіанти пісень» (Франко, т. 38, 1981: 501). Як підсумок Франко зазначив, що «розвідка д. Возняка являється цінним доповненням праці його професора» (Франко, т. 38, 1981: 502), себто Кирила Студинського. Сучасний дослідник Микола Легкий, аналізуючи діяльність М. Возняка, стверджує, що в цій ситуації «вести мову про доповнення [...] можна лише умовно, адже студія М. Возняка цілком самодостатня» (Легкий, 2010: 205).

М. Возняк відзначив збиральницько-дослідницьку діяльність Шашкевича – відомо, що в «Русалці Дністровій» поміщено чотири гаївки з покликанням у дужках «Від Золочева», що походять із запису М. Шашкевича (Возняк, Т. 109: 152), котрий, крім гаївок, фіксував і гаївкові ігри, зокрема «Явір», «Грушка», «Воротар», «Мак», «Дід» тощо (Возняк, Т. 109: 153), а також народні колядки (Возняк, 1939). Там же поміщено й тексти трьох весільних пісень – за позначкою «Від Золочева» це також записи Шашкевича (Возняк, 1937: 18, 19, 22). М. Возняк згодом встановив, що колядку «А в чистім полі, близько дороги» надрукував В. Мацейовський у 1935 р. в статті «Про козаків». Цей народний твір, а також колядка «А де ж ти бував, воробієньку, в неділю», за висновком ученого, потрапили до збірника Ж. Паулі (Žegota, 1839) як записи Шашкевича. Таку ж інформацію подав і Р. Кирчів у своїй монографії, зауваживши, що «ці дві, а також сім колядок у “Русалці Дні-

стровий” є першими публікаціями творів цього жанру народної поезії з фіксації членів “Руської трійці”» (Кирчів, 2011: 233).

Значення діяльності М. Возняка як дослідника спадщини діячів «Руської трійці» підкреслював і Микола Легкий. Він наголошував: «Возняк доводив, що у збірнику “Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego” (1833) Вацлава з Олеська (В. Залеського) вміщено записи Шашкевича» (Легкий, Пеньковська, 2016: 290). У цій же статті Микола Легкий описував важливість внеску Возняка, а також реакції (позитивні, подекуди критичні) Франка у вигляді рецензій на розвідку «Маркіян Шашкевич як фольклорист».

У своїх працях Михайло Возняк також підкреслював, що Шашкевич був одним із перших перекладачів «Слова про похід Ігорів», автором церковних проповідей («Слово Боже до народу в Святий День Богоявлення», «Проповідь слова Божого в день преподобного Отця нашого Онуфрія», «Проповідь на празники», «Проповідь на Вознесеніє», «Проповідь слова Божого на рождество Пресвятої Богородиці», «Блажени милосердні, яко помиловани будут» (Возняк, 1912: 81–92). Ці тексти докладно вивчали Ірина Фаріон (Фаріон, 2007), Микола Філон (Філон, Бутко, 2017), Софія Бутко (Філон, Бутко, 2017).

У своїх наукових дослідженнях Михайло Возняк значну увагу приділяв і пошукам Івана Вагилевича. Як слушно зауважив Григорій Дем’ян, «із творчості І. Вагилевича він (М. Возняк. – О. Ш.) розглядає його мовознавчі, літературні та фольклористичні праці, уточнює окремі питання біографії» (Дем’ян, 1993: 8). На думку автора монографії, «для історіографа мають більший інтерес фрагменти досліджень та частина епістолярної спадщини, які опублікував М. Возняк» (Дем’ян, 1993: 8). Знаковою є вступна стаття Вагилевича до розділу «Русалки Дністрової» «Передговор к народним руским пісням», адже в ній фольклорист коротко схарактеризував пісні, зокрема обрядові (наприклад, ладкання), розрізняв думи (твори героїко-історичного змісту) і думки (жіночі пісні, сповнені журби і туги), яку не оминув своєю увагою і М. Возняк. Він також вивчав і літературно-мистецьку спадщину Івана Вагилевича, зокрема аналізував польськомовну рукописну збірку «Поезії І. Вагилевича» (1835–1841), що нині зберігається у фондах Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника.

М. Возняк підкреслював значення Вагилевича як вченого, відзначав його наукові праці в архіві, зокрема звернув увагу на те, що той виявив низку невідомих письмових пам’яток з історії Львова XV–

XVII ст. (див. публікації у додатковому номері газети «Gazety Lwowskiej»), подав матеріали до багатотомного видання «Akta grodzkie i ziemskie» (3 та 4 томи). На основі опрацьованих архівних документів Вагилевич склав «Хронологію загальної історії слов’ян», «Хронологічні таблиці до загальної історії», «Хронологію східних слов’ян» тощо.

Важливим внеском Вагилевича в українську фольклористику є його збиральницько-дослідницька діяльність, зокрема фіксація гаївок (приклад, «Ой Данчику, Білоданчику»), весільних пісень, колядок тощо. Вагилевич мріяв видати зібрані пісні, шедрівки, колядки, а 1843 року уклав рукописну збірку «Слов’янське свято Коляда». На жаль, ця збірка, як і чимало інших фольклорних матеріалів, побачила світ лише у 1983 році за сприяння М. Шалати у збірнику «Народні пісні в записях Івана Вагилевича».

У праці «Як пробудилося українське народне життя в Галичині за Австрії» Михайло Возняк відзначав важливість публікування українських народних пісень в альманасі «Русалка Дністрової»: «По передмові йдуть “народні пісні” з “предговором” Івана Вагилевича. Пісні поділені на “думи і думки” (числом 20), себто пісні історичного й балядового змісту, й обрядові, а між ними є 7 колядок, 4 гагілки (запису Шашкевича) й 21 ладкань, себто весільних пісень. Обидві групи розділює “леліяльна пісонька” себто коліскова “Ой ходит сон коло вікон”. Далі йдуть “складання”, зразу віршом: з виямкою Вагилевичевих Мадея й казки про Жулина й калину й Двох віночків Головацького все інше Шашкевичеве: Згадка, відома з “Сина Русі” “Погоня”, “Розпутка”, “Веснівка”, “Туга за милим” й “Сумрак вечерний”, а прозова частина заступлена “Оленою” Шашкевича» (Возняк, 1924: 98).

Бачимо, що Михайло Возняк вважав дослідження Івана Вагилевича надзвичайно важливими для фольклористики та етнографії й народознавства, а його судження щодо фольклорних жанрів новаторськими.

Значна частина наукових досліджень Михайла Возняка стосується також творчої спадщини Якова Головацького, а погляд науковця на політичні вподобання першого очільника кафедри української словесності у Львівському університеті переважно співпадає з позицією Івана Франка. Ось що Франко писав про Я. Головацького: «вже в 1849 році при переході російських військ через Галичину новий професор стратив віру в самостійність руської народності і в потребу та рацію існування тої народності, значить, стратив віру і

в предмет, котрий мав викладати. От тим-то й не диво, що викладав він як за напасть, без життя і запалу, після російських підручників, викладав тільки елементи старослов'янської граматики та староруську літературу дотатарської доби і, звісно, нікого не вмів загіти до своїх викладів. Слухачі позивали, сам професор, очевидно, робив панщину і щохвилі поглядав на годинник. Не диво, що за тих 20 літ свого професорства Головацький нікого нікому не навчив, що ми не знаємо між галицько-руськими діячами ані одного, котрий би сказав про себе: “Я – ученик Головацького”» (Франко, 1986: 364).

М. Возняк звернув увагу на німецькомовну статтю Я. Головацького (псевдонім Гаврило Русин) «Становище русинів у Галичині», в якій розкритикував політичну діяльність галицького уряду в етнічних питаннях, а також описав свою позицію щодо переслідувань національно свідомої інтелігенції. Це свідчило про те, що Головацький, як і інші діячі «Руської трійці», прагнув розвивати саме українську мову, культуру, а тому й ходили «в народ» і фіксували його словесність. Про одну із таких ситуацій писав М. Возняк: «до Львова вернув Головацький із масою записаних пісень приповідок та іншого етнографічного матеріалу. Тут оповів він товаришам про свої щасливі пригоди й усі з цікавістю та вдовolenням прислухувалися його оповіданню. Один Вагилевич був невдоволений, що Головацький не ширив між народом самосвідомости. Він залишив іспити й пішов просвічувати народ, але його арештовано й відставлено до Станиславова. [...] Переписавши записані пісні на чисто, взявся до науки. [...] Головацький змалку зазнався з поетичними скарбами народньої маси: від няньок чув колицкові й інші пісні, наслухався казок і байок від бабусь, що постійно сиділи в пекарні, пряли лен або коноплі чи то помагали господарстві. Зокрема подобалися йому обряди на коляду, коли застелювали стіл сіном і накривали білим обрусом, що його не здіймали через три дні Різдвяних свят; в куті ставили дідуха, сніп пшениці й сніп жита та стелили по всій долівці кімнати соломі, а селянки приносили як коляду пару колачів, яблука, ліскові й волоські оріхи. Увечері перед Йорданом сільські дівчата співали щедрівки перед вікнами й він дуже тішився, коли прийшла черга заспівати щедрівку для нього» (Возняк, 1924: 87–88).

На думку М. Возняка, Головацький записував народні твори різних жанрів, зокрема й історичні пісні («Ой Морозе, Морозине, преславний козаچه», «Ой там при долині, ой там при потоці») (Возняк, 1937: 24). Цікаво, що Р. Кирчів, покликаючись на Возняка, стверджував, що Головацький «засвідчив вживання в народному середовищі назв “співанка” і просто “пісня” до пісень епічного характеру, відсутність тут назви “дума” як і “справжніх дум” та їх носіїв – кобзарів, бандуристів» (Кирчів, 2011: 269).

Брав участь у складанні та виданні літературно-наукового щорічника «Вінок русинам на обжинки» (1846–1847, ч. 1–2), до якого увійшли його романтичні вірші «Туга за родиною», «Весна», «Над Прутом», «Річка», а також 20 перекладених українською мовою, сербських пісень.

На важливості внеску М. Возняка у дослідження фольклористичної спадщини Я. Головацького наголошувала і сучасна науковиця М. Циганик. Авторка стверджувала, що «чимало для вивчення творчої спадщини фольклориста (Я. Головацького. – *О. III.*) зробив М. Возняк, який опублікував низку його фольклористичних та етнографічних праць, вказав на важливі джерела до біографії вченого» (Циганик, 2013: 2). Возняк вважав, що той своїми виданнями справив значний вплив на розвиток української фольклористики, етнографії, історії, археології та бібліографії.

Хоча доля учасників «Руської трійці» була драматичною (М. Шашкевич передчасно помер, І. Вагилевич опинився в польському таборі, Я. Головацький став москвофілом і взагалі покинув Галичину), їхня діяльність (особливо Шашкевича) сприяла національному розвитку не лише Галичини, а й України в цілому.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що Михайло Возняк у своїх наукових працях аргументовано стверджував, що «Руська трійця» відіграла дуже важливу роль у суспільному та культурному розвитку Галичини та загалом України. Вчений доводив, що зростаючи на кращих досягненнях української гуманістичної думки, діячі «Руської трійці» активно пропагували національну культуру не лише своїми художніми творами, а й науковими та науково-популярними працями, фольклорними виданнями, справили значний вплив на розвиток української фольклористики, етнографії, історії, археології та бібліографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Возняк М. *З фольклорних занять Маркіяна Шашкевича*. Записки НТШ. Том 109. С.140–155.
2. Возняк М. *Колядки в записі Маркіяна Шашкевича*. Літературно-науковий додаток «Нового часу». № 2. 1939. С. III–IV.

3. Возняк М. Писання Маркіяна Шашкевича. *Збірник фільологічної секції Наукового Товариства імені Шевченка*. Львів: З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка, 1912. Т. XIV. С. 3–25.
4. Возняк М. *Чий записи пісень у «Русалці Дністровій»*. Львів, 1937. 25 с.
5. Возняк М. *Як пробудилося українське народне життя в Галичині за Австрії*. Львів : Друкарня видавничої спілки «Діло», 1924. 178 с.
6. Горак Р. Університетська справа Михайла Возняка. *Українське літературознавство*. 2015. Вип. 79. С. 156–191.
7. Дем'ян Г. *Іван Вагилевич – історик і народознавець*. Київ: Наукова думка, 1993. 150 с.
8. Льницький М. Возняк Михайло. *Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія*. Київ–Львів–Тернопіль, 2016. Т. 3. Вес–Глин. С. 199–204.
9. Кирчів Р. *Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці»*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2011. 422 с.
10. Клебан Л. Постаць Маркіяна Шашкевича у працях Михайла Возняка. *Українське літературознавство*. 2016. Вип. 16. С. 81–88.
11. Клебан Л. Світогляд та наукові інтереси Михайла Возняка: формування і становлення. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2020. Вип. 21. С. 128–143.
12. Легкий М. Голос у діалозі генерацій (Михайло Возняк в оцінках Івана Франка). *Українське літературознавство*. Вип. 69. Львів, 2010. С. 202–208.
13. Легкий М., Пеньковська О. Возняк Михайло Степанович. *Франківська енциклопедія: у 7 томах*. Львів: Світ, 2016. Т. 1. А–Ж. С. 289–297.
14. Мороз М. *Визначний франкознавець: До 100-річчя з дня народження М. С. Возняка*. Радянське літературознавство. 1981. № 10. С. 60–66.
15. Нечиталюк М. *“Честь праці!”: Академік Михайло Возняк у спогадах та публікаціях*. Львів: 2000, 424 с, іл.
16. Романенчук Б. *Возняк Михайло*. Азбуковник: Енциклопедія української літератури. Філадельфія: Київ, 1973. Т. 2. С. 241–245.
17. Фаріон І. *Отець Маркіян Шашкевич – український мовтворюєць: Лінгвістичний феномен на тлі світового романтизму*. Львів: Свічадо, 2007. 136 с.
18. Федорак Н. Маркіян Шашкевич і його літературна творчість сьогодні. *Вісник НТШ*. Львів, 2011. № 45. С. 14–16.
19. Філон М., Бутко С. Інтенційність українськомовних проповідей Маркіяна Шашкевича. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2017. Вип. 76. С. 377–382.
20. Франко І. *Професор Омелян Огоновський*. Зібрання творів у 50 т. Т. 43. Київ: Наук. думка, 1986. С. 358–381.
21. Франко І. *Рецензія на видання: Михайло Возняк. Маркіян Шашкевич як фольклорист*. Львів, 1911. Франко І. Збір. творів: У 50 т. Т. 38. 1981. С. 500–502.
22. Циганик М. І. Фольклористична діяльність Якова Головацького / Автореф. дис. канд. філол. наук. Львів, 2013. 20 с.
23. Шалата М. Народні пісні в записях Маркіяна Шашкевича. Київ: Музична Україна, 1973. 112 с.
24. Шалата М. Народні пісні в записях Івана Вагилевича. Київ: Музична Україна, 1983. 158 с.
25. Pauli Żegota. *Pieśni ludu ruskiego w Galicyi*. 1839. Т. 1. S. 139–141.

REFERENCES

1. Vozniak M. Z folklornych zaniat Markiiana Shashkevycha. [From the Folkloric Activities of Markiyan Shashkevich] *Zapysky NTSh*. Tom 109. S. 140–155 [in Ukrainian].
2. Vozniak M. (1939) Koliadky v zapysi Markiiana Shashkevycha. [Christmas Carols in the Recordings of Markiyan Shashkevich] *Literaturno-naukovyi dodatok «Novoho chasu»*. № 2. S. III–IV [in Ukrainian].
3. Vozniak M. (1912) Pysannia Markiiana Shashkevycha. [Writings of Markiyan Shashkevich] *Zbirnyk filologichnoi sekcii Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*. Lviv: Z drukarni Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka. T. XIV. S. 3–25 [in Ukrainian].
4. Vozniak M. (1937) Chyi zapysy pisen u «Rusaltsi Dnistrovii». [Whose Song Recordings are in «Rusalka Dnistrova»] *Lviv*. 25 p. [in Ukrainian].
5. Vozniak M. (1924) Yak probudylosia ukrainske narodne zhyttia v Halychyni za Avstrii. [How Ukrainian Folk Life Awakened in Galicia under Austria] *Lviv: Drukarnia vydavnychoi spilky «Dilo»*. 178 s. [in Ukrainian].
6. Horak R. (2015) Universytetska sprava Mykhaila Vozniaka. [University Affairs of Mykhailo Vozniak] *Ukrainske literaturoznavstvo*. Vyp. 79. S. 156–191 [in Ukrainian].
7. Demian H. (1993) Ivan Vahylevych – istoryk i narodoznavets. [Ivan Vahylevych – Historian and Ethnologist]. *Kyiv: Naukova dumka*. 150 s. [in Ukrainian].
8. Ilnytskyi M. (2016) Vozniak Mykhailo. [Vozniak Mykhailo] *Naukove tovarystvo imeni Shevchenka. Entsyklopediia*. Kyiv–Lviv–Ternopil. T. 3. Ves–Hlyn. S. 199–204. [in Ukrainian].
9. Kyrchiv R. (2011) Etnohrafichno-folklorystychna diialnist «Ruskoj triitsi». [Ethnographic and Folkloristic Activities of the «Ruska Triitsya»]. *Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy*. 422 s. [in Ukrainian].
10. Kleban L. (2016) Postat Markiiana Shashkevycha u pratsiakh Mykhaila Vozniaka. [The Figure of Markiyan Shashkevich in the Works of Mykhailo Vozniak] *Ukrainske literaturoznavstvo*. Vyp. 16. S. 81–88 [in Ukrainian].
11. Kleban L. (2020) Svitohliad ta naukovi interesy Mykhaila Vozniaka: formuvannia i stanovlennia. [Mykhailo Vozniak's Worldview and Scientific Interests: Formation and Development] *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu*. Vyp. 21. S. 128–143 [in Ukrainian].

12. Lehkyi M. (2010) Holos u dialozi heneratsii (Mykhailo Vozniak v otsinkakh Ivana Franka). [A Voice in the Dialogue of Generations (Mykhailo Vozniak in Evaluations of Ivan Franko)] *Ukrainske literaturoznavstvo*. Vyp. 69. Lviv. S. 202–208 [in Ukrainian].
13. Lehkyi M., Penkovska O. (2016) Vozniak Mykhailo Stepanovych. [Vozniak Mykhailo Stepanovych] *Frankivska entsyklopediia: u 7 tomakh*. Lviv: Svit. T. 1. A–Zh. S. 289–297. [in Ukrainian].
14. Moroz M. (1981) Vyznachnyi frankoznavets: Do 100-richchia z dnia narodzhennia M. S. Vozniaka. [Prominent Franko Scholar: To the 100th Anniversary of the Birth of M.S. Vozniak] *Radianske literaturoznavstvo*. № 10. S. 60–66 [in Ukrainian].
15. Nechytaliuk M. (2000) “Chest pratsi!»: Akademik Mykhailo Vozniak u spohadakh ta publikatsiiah. [«Honor of Labor!»: Academician Mykhailo Vozniak in His Memoirs and Publications]. Lviv. 424 s. [in Ukrainian].
16. Romanenchuk B. (1973) Vozniak Mykhailo. [Vozniak Mykhailo] *Azbukovnyk: Entsyklopediia ukrainskoi literatury*. Filadelfia: Kyiv. T. 2. S. 241–245 [in Ukrainian].
17. Farion I. (2007) Otets Markiiian Shashkevych – ukrainskyi movotvorets: Linhvistychnyi fenomen na tli svitovoho romantyzmu. [Priest Markiiian Shashkevych – Ukrainian Linguist: Linguistic Phenomenon Against the Background of World Romanticism] Lviv: Svichado. 136 s. [in Ukrainian].
18. Fedorak N. (2011) Markiiian Shashkevych i yoho literaturna tvorchist sohodni. [Markiiian Shashkevych and His Literary Work Today] *Visnyk NTSh*. Lviv. №. 45. S. 14–16 [in Ukrainian].
19. Filon M., Butko S. (2017) Intentsiinist ukrainskomovnykh propovidei Markiiiana Shashkevycha. [The Intensity of Ukrainian-Language Sermons by Markiiian Shashkevych]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Filolohiia»*. Vyp. 76. S. 377–382 [in Ukrainian].
20. Franko I. (1986) Profesor Omelian Ohonovskiyi. [Professor Omelian Ogonovskiyi]. *Zibrannia tvoriv u 50 t*. T. 43. Kyiv: Nauk. dumka, 1986. S. 358–381 [in Ukrainian].
21. Franko I. (1981) Retsenzii na vydannia: Mykhailo Vozniak. Markiiian Shashkevych yak folkloryst. Lviv. 1911 [Review of the Publication: Mykhailo Vozniak. Markiiian Shashkevych as a Folklorist. Lviv. 1911]. *Franko I. Zibr. tvoriv: U 50 t*. T. 38. 1981. S.500–502 [in Ukrainian].
22. Tsyhanyk M. (2013) Folklorystychna diialnist Yakova Holovatskoho [Folklore Activity of Yakov Holovatskyi] / Avtoref. dys. kand. filol. nauk. Lviv. 20 s. [in Ukrainian].
23. Shalata M. (1973) Narodni pisni v zapysakh Markiiiana Shashkevycha. [Folk Songs Recorded by Markiiian Shashkevych] Kyiv: Muzychna Ukraina, 1973. 112 s. [in Ukrainian].
24. Shalata M. (1983) Narodni pisni v zapysakh Ivana Vahylevycha. [Folk Songs Recorded by Ivan Vagylevich]. Kyiv: Muzychna Ukraina. 158 s. [in Ukrainian].
25. Pauli Żegota. (1839) Pieśni ludu ruskiego w Galicyi. T. 1. P. 139–141 [in Polish].